Universal Declaration of Human Rights - Akan (Fante)

© 1996 - 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR* in *Unicode* project, http://www.unicode.org/udhr.

ADASA NDZINOA HO DAWURBO

NYIENYIM

Dnam dε adasa hon enyimnyam yε pεr na ndzinoa a obi nngye mmfi hon nsamu a wowo no ngyetomu nye wiadze yi mu fahodzi, pεrpεrdzi, ntsεntsenenee na asomdwee ne fapem;

Dnam dε tsia a yetsiatsia nyimpa ne ndzinoa do no dze ewurkadze nwenwen a obiara tsia aba, na afei so wɔabɔ wiadze a ɔreba a no mu nyimpa benya fahodzi wɔ kasa, gyedzi, suro na ohia ho dawur dε nyimpapem nyina hɔn ahwehwεdze tsitsir,

Onam de ohia pepeepe de yemmpe de yeye adasa ndzinoa ho mbra,

Dnam dε ohia dε wotu aman na aman ntamu anyεnkoyε nkitahodzi mpon,

Dnam dε Amanaman Nkabomu Kuw mu nyimpa nyina edua Farbaa Nwoma no do agye hon gyedzi a ɔwɔ adasa awose ndzinoa, nyimpa n'enyimnyam na nyimpa no bo a ɔsom, na mbanyin na mbaa hon ndzinoa a ɔyε pεr ato mu na wɔabɔ hon enyim biriw dε wobotu asetsena mu kankɔ na atseyie mpon,

Dnam dε aman a wodom Amanaman Nkabomu Kuw no abo odabaa dε wonye Kuw no bεyε ahwehwε amansuon nyina enyiedzi ama adasa ndzinoa na awose fahodzi ntsi.

KUW NO BAGUA KESE NO

Paa mu kã dε:

Afei,

NHYIAMU KESE NO YI ADASA NDZINOA HO DAWURBO no kyerɛ dɛ: ɔno nye nhwhɛdodze tsitsir a ɔwɔ hɔ ma nyimpa na aman nyina, ama ankorankor biara na nyimpa kuw biara, sɛ wɔdze dɛm dawurbɔ yi si hɔn enyim a, wɔaabɔ mbɔdzen edua nkyerɛ na adzesua do ama nkorɔfo eedzi ndzinoa na fahoazi ahorow no nyi; na wɔaatɔa do afa hɔnara hɔn man na amanaman nhyehyɛɛ do wɔama wɔaagye dawurbɔ yi ato mu na woeedzi do wɔ Aman a wɔdɔm Nkabɔmu Kuw no mu biara mu nye asaase biara a wɔhyɛ hɔn ase no so do.

Asempow 1

Wowo adasa nyina to fahodzi mu, na hon nyina yε pεr wo enyimnyam na ndzinoa mu. Womaa hon nyina adwen na tsibowa, na owo dε hon nkitahodzi mu ndzeyεε da no edzi dε woyε enuanom.

Asempow 2

Obiara wo ndizona na fahodzi a woada no edzi wo Dawurbo yi mu no ho kwan a nyiyimu biara nnyi mu a ofa no obi n'awosu anaa no honamenyi ngyegyee mbrɛ otse, dɛ oyɛ banyin anaa oyɛ basia, ne kasaa a okã, ne nyamesom mbrɛ otse, amanyɛ ho adwen a owo, ne man anaa asetsena mu gyinabew a ofi mu, egyapadze a owo, n'awofo hon gyinabew anaa gyinabew fofor biara so a owo ho.

Bio, onnyi dε wogyina ɔman a obi fi mu no n'amanyε kwan, ne mbra anaa n'amanandze gyinabew do-dε ɔman no dzi ne mansin, dε ɔhyε ɔman bi no nhwεdo ase, anaadε onnyi fahodzi, yε nyiyimu tsia nyimpa no.

Asempow 3

Nyimpadua no nkwa, ne fahodzi, na no tɔtrɔtɔ yε obiara ne ndzinoa.

Asempow 4

Onnyi dɛ wɔdze obiara to nkowaasom mu anaadɛ wɔma ɔsom ɔsomhun; ɔwɔ dɛ wogu nkowaasom na ndɔnkɔqua korakora.

Asempow 5

Onnyi dɛ wɔyɛ obiara ayakayakadze, etsiɔdzendze anaa enyinyandze anaa wɔtsea no anaa wɔma no asotwe biara a ɔsɛɛ dasanyi n'enyimnyam.

Asempow 6

Dyε obiara ne ndzinoa dε, mbra mu, wobu no dε nyimpa wo beebiara.

Asempow 7

Nyimpa nyina yε pεr wo mbra no enyim, na hon nyina fata mbra no ne ntwitwagye a nyiyimu nnyi mu. Obiara wo ho kwan dε mbra no bo no ho ban tsia nyiyimu a obu Dawurbo yi mu nsεmpow no mu biara do no, nye nunu biara a wonunu nyimpa ma ογε ma ογε nyiyimu no.

8 wcqm32A

Obiara a wɔayε bɔn etsia ne ndzinoa a mbra na amambu ho mbra ma no ho kwan no, wɔ ho kwan dε odua asɛndzi baguafo do gye nsiesie anaa mpata a ɔfata.

Asempow 9

Onnyi da abotsirmu ara wokyer obi, wodze no sie, anaa wotwa no esu.

Asempow 10

Obiara wo ho kwan dɛ bagua asɛndzifo a wonnton hon asowa nndzi tsena hwehwɛ n'asɛm mu pefee wo ne ndzinoa, n'asadze anaa ewudzisɛm ho sombo bi a wodze abo no ho.

Asempow 11

- 1. Obiara a woabo no sombo bi a odze ntsea nam no wo ndzinoa d ϵ wobu no d ϵ odzi bem kesi d ϵ , woedzi n'as ϵ m ama no kwan biara a ohia d ϵ odze tstsew no ho, na woebu no fo d ϵ mbr ϵ mbra kyer ϵ .
- 2. Onnyi dε wobu obiara fo na wotsea no wo ndzeyεε bi a onnye ntsea nam ase. Na eso onnyi dε woma obi ntsea a obor no mfomdo a oayε no ho ntsea do.

Asempow 12

Onnyi de abotsirmu ara wodze oho hyehye obi no kokoamunsem, n'ebusuasem anaa n'efisem mu; anaade wogu n'enyimnyam na ne dzin ho fi. Oye obiara ne ndzinoa de mbra bo no ho ban tsia

ndzeyεε a ɔtsetse dεm yi.

Asempow 13

- 1. Ͻyε obiara ne ndzinoa dε okyinkyin na ɔtsena ɔman bi n'asaase do bea biara a ɔpε.
- 2. Jy ϵ obiara ne ndzinoa d ϵ ofi ɔman biara mu (noara ne man k \tilde{a} ho) na ɔsan ba ne man mu bio.

Asempow 14

- Obiara wo ndzinoa dε ohwehwε na onya quansuma wo oman bi do fi atseetsee ho.
- 2. Onnyi dε dεm ndzinoa yi wobisa wo bon bi a ommfa manyε ho anaa otsia Amanaman Nkabomu Kuw no ne nhyehyεε a onyia no ayε ma woridzi n'asεm wo ho biara ho.

Asempow 15

- 1. Obiara wo ndzinoa dε ογε oman bi ba.
- 2. Onnyi de abotsirmu ara woma obi hwer n'amambaye, anaade womma no kwan mma onnsesa n'amambaye.

Asempow 16

- 1. Dye mbanyin na mbaa a hon enyi efifir hon ndzinoa de wowar na wowo mba, na awosu, amambaye anaa nyamesom nnsiw iyi ho kwan. Mbanyin na mbaa nyina hon ndzinoa a wowo no awar ho no ye per wo awar ber no mu nye awar no ngui no mu so.
- 2. Adze ara a ɔwɔ dε awar no gyina do nye asakuw ebien a wɔrowar no hɔn ρε a nhyε nnyi mu.
- 3. Okun, ɔyer na mba bɔ mu kor dɛ abɔasee kuw a nyimpa kuw biara ne farbaa fi mu wɔ adasa mu, na ɔyɛ hɔn ndzinoa dɛ nyimpakuw no na ɔman no bɔ hɔn ho ban.

Asempow 17

- 1. Obiara wo ndzinoa d ϵ onya egyapadze a oy ϵ no nko nedze, anaad ϵ onye nkorofo bi bo mu nya d ϵ m egyapadze no.
- 2. Onnyi dε abɔtsirmu ara wɔgye obi n'egyapadze fi ne nsamu.

Asempow 18

Obiara wɔ ndzinoa dε ɔyε n'adwen, ɔsoa noara ne tsibowa, ɔfa nyamesom biara a ɔpε. Dεm ndzinoa yi ne fã bi nye kwan a obiara wɔ dε ɔsesa ne nyamesom anaa ne gyedzi na kwan so a ɔfa do dze ma ne gyedzi no da edzi wɔ bagua mu anaa nsumaa mu, dε ɔno nko anaadε nyimpa binom kã ho wɔ iyi mu.

Asempow 19

Obiara wo ho kwan dɛ okyerɛ n'adwen wo biribi ho. Dza okã dɛm ndzinoa yi ho nye dɛ obiara botum ayɛ n'adwen wo biribi ho a ntotoananmu biara nnyi mu. Dza okã ho bio so nye dɛ otum anaa otsie asɛm nye nsusui biara a onam kwan biara do na efi mbea nyina, na oma nyimpa binom so tse.

Asempow 20

- 1. Obiara wo kwan dε oko nhyiamu a ογε asomdwee ase, na odom fεkuw biara.
- 2. Onnyi de wohye obiara ma odom fekuw bi.

Asempow 21

- 1. Dye obiara ne ndzinoa de osuo mu ma wobu ne man de onoara dzi bano wo mu, anaade obosuo mu ma woeeyi ananmusifo.
- 2. Ͻyε obiara ne ndzinoa dε onya kyεfa wɔ ɔman adɔdɔdze biara a ɔwɔ ne man mu no mu.
- 3. Dwo dɛ aban no tum gyina ɔmamfo hɔn pɛ do. Dɛm pɛ yi wɔnam ambatow a no mu da hɔ a wɔtow no ne ber ano do da no edzi, akorɔfo a wɔasõ ambatow no wɔ dɛ wɔma wɔtow amba wɔ nsumaa mu a nhyɛ biara nnyi mu.

Asempow 22

Ankorankor biara, dɛ ɔyɛ ɔmamba bo, wɔ ndzinoa dɛ ɔman no bɔ n'eyiedzi ho ban. Dwɔ dɛ wɔfa ɔman no no mbɔdzen do, anaa bataboa bi a dɛm ɔman no nye ɔman fofor bi yɛ do ma ɔmamba biara n'eyiedzi ba mu dɛ mbrɛ ɔman kor no ne sikasɛm, n'asetsena na n'amambra no tum a ɔma n'enyimnyam dzi mu no tse.

Asempow 23

- 1. Obiara wo ndzinoa d ϵ oy ϵ edwuma. Obiara wo ndzinoa d ϵ ofa edwuma a op ϵ d ϵ oy ϵ , na oy ϵ ne ndzinoa d ϵ woma no edwumay ϵ mu nhyehy ϵ pa, na wobo noho ban fi fietsena ho.
- 2. Ͻyε obiara ne ndzinoa dε wɔma no akatua a ɔfata n'edwuma a ɔyε a, nyimpa nyiyimu biarannyi mu.
- 3. Obiara a ɔyɛ edwuma no wɔ ndzinoa dɛ onya akatua a ɔsɛ na ɔtsen a ɔbɛma ɔnye n'ebusuafo enya asetsena a ɔfata nyimpa n'enyimnyam, na sɛ ohia mpo a, ɔwɔ dɛ wɔdze asetsena mu nhyehyɛɛ ho ekyigyina bi foa akatua no do.
- 4. Dye obiara ne ndzinoa de otsew anaa odom edwumayefo kuw bi dua do dze bo n'eyiedzi ho ban.

Asempow 24

Obiara wɔ ahomgye na bɔndɔdziber ho kyεfa; mber a wɔahyehyε a ɔmma edwumayε mmbor do, na akwanma ber a wotua odwumayεnyi no kaw so kã iyi ho.

Asempow 25

- 1. Obiara wo ndzinoa dε onye n'ebusuafo nya asetsena yi mu eyiedzi a obεma woeenya ahoodzen nye asetsena pa, edziban, akataho, tsenabew, eduyε na asetsena mu nhyehyεε pa.
- 2. Ογε obiara ne ndzinoa so dε, zε ohwer n'edwuma, oyar, onya dzɛmdzi bi, no hokafo wu, mpanyinyɛ ma ογε mberɛw, anaadɛ biribi ama ma onntum nnhwɛ noho a, onya asetsena mu ekyigyina. Owo dɛ mbasiafo a wotur mba na mbofra nyina woma hon mboa soronko. Mbofra nyina, dɛ wowoo hon wo awar ase, anaadɛ wowoo hon wo sonmu, wo dɛ woma hon asetsena mu bambo pɛr.

Asempow 26

- 1. Dye obiara ne ndzinoa de ohu nwoma. Mbofraber mu nwomasua na ahyese nwomasua a otse dem no nnyi de wogye ho sika. Dye nhye de abofra biara nya mbofraber mu nwomasua. Dwo de woma mfirdwuma, na nsaanodwuma ho adzesua nye dwumadzi horow ho nwomasua ye beberee. Suapon mu nwomasua so wo de oye beberee na obiara a no mbodzembo fata no woma no ho kwan.
- 2. Owo dε nwomasua nyina no botae yε dε ohwehwε nyimpa dasanyi no mu nyina no mpontu nye enyidzi kεse a obeba nyimpa mu wo adasa hon ndzinoa ahorow a wowo no ho. Owo dε otu ntsease, gyaamu-ma-onka na anyεnkoyε mpon wo aman, nyimpakuw na nyamesom ho ekuw nyina mu; na oboboa atow Amanaman Nkabomu Kuw no dwumadzi ako kan dze ama asomdwee eetsim.
- 3. Awofo wɔ ndzinoa dε wɔbεkyerε nwomasua kor a ɔwɔ dε hɔn mba nya.

Asempow 27

- 1. Obiara wo ndzinoa dε odze noho fora ne man m'amambra mu na onya enyigye fi oman no n'amandze nsaanodwuma mu na onya kyεfa wo abodze nyansapε na mfaso a odze ba no mu so.
- 2. Obiara wo ndzinoa a ofi abodzenyansap ϵ , nwomasua anaa amandze, nsaanodwuma adzey ϵ bi a noara dze boboo adze no mu ba no ne bambo no mu.

Asempow 28

Obiara wo ho kwan dε onya kyεfa wo asetsena anaa amanaman nhyehyεε a okitsa ndzinoa na fahodzi horow a woada no edzi wo dεm Dawurbo wo Mpaamukã yi mu no mu.

Asempow 29

- 1. Obiara wo asodzi wo nyimpa kuw a otse hon mu no mu; ho nko ara nye bea a no mpontu a odzi mu botum aba a akwansiwdze bi nnyi ho.
- 2. Ber a obi dze ne ndzinoa na ne fahodzi ridzi dwuma no, ɔwɔ dɛ ɔyɛ dza mbra hwehwɛ wɔ no hɔ ama binom so eenya hɔn kyɛfa nye hɔn fahodzi. ɔwɔ dɛ onya no bɔ bra tsenenee na ɔyɛ guadoadzeyɛ dɛ mbrɛ ɔdodow amambu mu eyiedzi adzeyɛ ho ntsetsee tse.
- 3. Onnyi dε wɔfa kwan biara a otsia Amanaman Nkabɔmu Kuw no ne nhyehyεε do dze hwehwε ndzinoa na fahodzi ahorow yi.

Asempow 30

Onnyi dɛ nyimpa biara ma nkyerɛase wɔ Dawurbɔ yi mu nsɛm yi ho a ɔbɛma ɔman, nyimpakuw anaa ankorankor bi tum ma ɔaayɛ biribi a ɔbɛsɛɛ ndzinoa na fahodzi ahorow a wɔada no edzi wɔ nwoma yi mu no.